

CONTRIBUȚII PRIVIND LUPTELE PENTRU APĂRAREA MUNȚILOR VRANCEI

Ionuț Iliescu

La începutul secolului al XVII-lea, ardelenii au arendat de la vrânceni iarba din „*golurile*” unor munți răzășești; prin plata arende, ei recunoșteau – fie și indirect – dreptul vrâncenilor asupra părții moldave a Carpaților de Curbură.

În scurt timp însă, ciobanii ardeleni vor dori să devină efectiv stăpâni asupra acestui areal, nemulțumindu-se cu statutul de arendași ai pășunilor din zonă.

Contestând cele două criterii obiective ale stabilirii frontierei - „*cumpăna apelor*” și „*linia naturală*”, imaginară, dată de culmile munților¹, în a doua jumătate a secolului XVII munții Vrancei au fost cötropiți atât de nemeșii unguri, cât și de obștile secuiești vecine cu Vrancea. Maghiarii și secuii au beneficiat de sprijinul principilor ardeleni², de cel al conților din familiile Bethlen și Teleki – cu interese în zona de graniță³ - dar și de cel oferit de autoritățile habsburgice (după

¹ S. Hâmea, **Locuri și legende vrâncene**, Editura Sport-Turism, Craiova, p.26

² I. Ionașcu, **Lupta vrâncenilor pentru apărarea munților de cötropirea habsburgică în secolul XVIII**, în „Analele Universității C.I.Parhon, seria științelor sociale”, Editura Tehnică, București, nr.9/1957, extras, p.62

³ S. Hâmea, **op.cit.**, p.26

anexarea Transilvaniei de către Imperiul Habsburgic, în urma Păcii de la Karlowitz, în 1699).⁴

Neînțelegerile care se manifestă acum, la începutul secolului al XVIII-lea, s-a dorit a fi rezolvate de o comisie mixtă⁵ formată din boierii Buhuși și Ștefăniță, respectiv nemeșul Gereb Ianos, care a pus „*semne convenționale și movile de pietre*” de la apa Slănicului până în muntele Lepșa, într-un mod care îi nedreptățește pe vrânceni.⁶

Aceștia aveau să răspundă cu demnitate lăcomiei ungurești și secuiești, reocupând în 1714 muntele Lepșa; riposta ungarilor va declanșa peste 4 ani o acțiune similară din partea răzeșilor din toate satele vrâncene. Cu acest prilej au fost alungați ungurii ce ocupaseră munții Buneul Mic și Buneul Mare, Stogul, Hârtan, Mușat, Fața Areșoaiei, Murdanul, Goru, Lăcăuș.⁷ Jafurile și violențele de ambele părți au fost precedate de aruncarea unei borne în râul Putna.⁸

Generalul-comandant al Transilvaniei trimite un Raport domnului Moldovei, din care rezulta că, în perioada 1710 – 1717, moldovenii și-ar fi însușit părți din zona muntoasă a regiunii de graniță a ținutului Trei Scaune⁹

În timp ce domnul Moldovei cere dregătorilor ardeleni să depună eforturi pentru aplanarea conflictului, nemeșii unguri cer sprijinul Vienei.¹⁰

Legat de acest ultim fapt este și acela că Pacea de la Passarowitz, din 1718, a fost un prilej de manifestare a pretențiilor imperiale habsburgice: anexarea Munteniei și Moldovei până la Siret

⁴ I. Ionașcu, *op.cit.*, p.62

⁵ S. Hârnea, *op.cit.*, p.26

⁶ *Ibidem*, p.27

⁷ I. Ionașcu, *op.cit.*, p.74

⁸ S. Hârnea, *op.cit.*, p.27

⁹ I. Ionașcu, *op.cit.*, p.72

¹⁰ S. Hârnea, *op.cit.*, p.27

sau măcar ocuparea munților până la răsărit de mănăstirea Neamț, incluzând în acest areal Cașinul, Soveja și Vrancea.¹¹

În anul 1734, vrâncenii din satul Coza, reocupă muntele Buneul, sechestrând 4 ciobani ardeleni, cărora le confiscă oile.¹²

Un an mai târziu, hotarul Vrancei cu Transilvania avea să fie stabilit de Miron Dima, vornicul Vrancei, reprezentantul lui **Constantin Mavrocordat (1733 - 1735; 1741 - 1743; 1748 - 1749; iunie-decembrie 1769)**, domnul Moldovei și Veil, reprezentantul imperial.¹³

În scurt timp însă, eforturile moldovenilor de a ajunge la o înțelegere cu Habsburgii¹⁴ aveau să fie sortite eșecului; în timp ce primii considerau că aliniamentul graniței trebuia să urmeze culmile munților, ardelenii revendicau teritoriul ținutului putnean „*până la Putna*”

Cererea domnului Constantin Mavrocordat de a se forma o nouă comisie în vederea rezolvării litigiului este respinsă de generalul comandant din Sibiu.¹⁵

În anul următor, domnul **Grigore Ghica (1735-1741)** avea să cântărească valabilitatea înfăptuirii înaintașului său; Habsburgii vor contesta din nou, problema rămânând așadar nesoluționată.¹⁶

La 10 ianuarie 1736, Grigore Ghica Vodă a dat Hrisovul prin care a întărit dreptul vrâncenilor asupra moșilor lor. Delegațiile conduse de vornicul Dima și de baronul „Vail-Weiss – în realitate din „țara ungurească”¹⁷, („*Comisariul un boeriu nemeș neamț, om de cinste*”),

¹¹ I. Ionașcu, *op.cit.*, p.73

¹² *Ibidem*, p.75

¹³ *Ibidem*, p.62

¹⁴ *Ibidem*, p.76

¹⁵ *Ibidem*, p.77

¹⁶ *Ibidem*, p.62

¹⁷ C. Constantinescu-Mircești, H. H. Stahl, **Documentele vrâncene. Cărți domnești, hotărnicii, răvașe și izvoade**, vol.I, Tipografia Bucovina, I.E. Torouțiu, București, 1929, dosar nr.7, p.14

s-au deplasat în vârful muntelui „unde să scurgu apele despre îmbii părțile”; aici s-a „luat sama cum merge vârful muntelui”, concluzionându-se: „cu dreptate este să țâe Ungurii părțile muntelui de către țara lor, după cum se scurg apele spre Țara Unguriască” Vrâncenii urmau „să țâe de acolo din vârful muntelui, după cum se scurgu apele spre Țara Moldovei.... Și vârful muntelui de către aciastă parte a vrâncenilor de începe din obârșia Oituzului și mergi pe muntele Stogului și pe muntele Buneului și pe muntele Lăcăuțului, pe unde se începe Zăbala”¹⁸

Câțiva ani mai târziu, la 4 septembrie 1743, vornicul Vrancei, același Miron Dima îl informa pe Anton Imecs, mare comis, crai-biroul scaunului secuiesc Orbai, în legătură cu faptul că nemeșii nesocoteau înțelegerile anterioare, ocupând muntele vrâncean Buneul Mic.¹⁹ Și aceasta în pofida celui, „testament domnescu” care prevedea ca moldovenii „să-și stăpânească moșiile pân<ă> în hotar, iar unde să scurgu apele spre Țara Ungurească, să stăpâniască nemișii ungurești...” Deși aceștia din urmă susțineau că sunt doar arendași ai sus-numitului munte, nu au putut dovedi cu acte pretinsul lor statut: „...nu s-au găsit nice un fel de scrisori la nemiși.”

Cele relatate în continuare fac trimitere la un litigiu pentru munte și oi deopotrivă.

Nemeșul Ciuma Miclăuș a vândut „loc de stână în țară streină” Dându-și seama că au fost înșelați, cumpărând un loc în muntele vrâncean Buneul Mic, răzeșii vrânceni le confiscă ungurilor oile, în virtutea actelor domnești care le legitimau stăpânirea în acest munte, comisarul Wail având prilejul să constate că dreptatea era de partea vrâncenilor.

¹⁸ Ibidem, p.15

¹⁹ I. Ionașcu, op.cit., doc. nr.II, p.103

Se cerea soluționarea conflictului, cu obligația ca nemeșii să achite arenda răzeșilor: „*să plătiască vrâncenilor*”, la un preț „*cât de ieftin*”²⁰, primindu-și înapoi oile.²¹

Cu acest prilej, delegații răzeșilor vrânceni au mărturisit „*pe conștiința lor*” asupra hotarului aflat în litigiu²²: „*Muntele Gorul face granița..., Ungariei spre apus, a Țării Românești spre miazăzi și a Moldovei spre răsărit și astfel trec hotarele Moldovei cu hotarele Transilvaniei în vârful Lăcăuț și în vârful Buneului și de acolo în vârful Stogului și în vârful Hârtanului și în vârful Mușatului apoi până la Oituz...*”

Ei subliniază din nou criteriul stabilirii hotarului: „*Și aceste hotare... merg pe cursul apelor: apele care curg spre Moldova țin de Moldova, care curg spre Ungaria țin de Ungaria.*”

Mărturia colectivă poartă semnătura a 21 de răzeși (dintre care un nemesnic, un vornic și 4 preoți).²³

Iată munții pe care-i stăpâneau vrâncenii la 1743: Chișoaș, Juraș, Cheșcheș (acestea, probabil, în dauna ungurilor, cărora le aparțineau de drept, căci aceste toponime nu se regăsesc în celelalte documente vrâncene, nefiind reținute nici de tradiția locală vrânceană); lor li se adăugau munții Mușat, Hârtan, Buneul, Stogul, Lăcăuț, Murdanul.²⁴

La jumătatea secolului al XVIII-lea, statul feudal moldav avea să depună noi eforturi de stăvilire a încălcărilor ardelenilor în zona frontierei cu Vrancea. Problema aceasta devenise cât se poate de delicată și **Constantin Racoviță (1749-1753)** dorea o rezolvare cât mai grabnică a acesteia.

²⁰ Ibidem, p.104

²¹ Ibidem, p.79

²² Ibidem, p.105

²³ Ibidem, p.106

²⁴ Ibidem, p.79

Modalitatea aleasă a fost întărirea dreptului vrâncenilor asupra munților pe care-i stăpâneau de secole, cu precizarea hotarului dintre răzeși și ardeleni. Totodată, se clarifica și problema arendării pășunilor, vitală pentru ambele părți (vrâncenii primeau bani de pe urma arendării, iar ardelenii aveau absolută nevoie de pășuni pentru turmele lor).²⁵

Așadar, la 13 ianuarie 1751, Sfatul întregii Vrance, adunat la Bârsești²⁶ și prezidat de vornicul Vrancei, Ion Chiltul și căpitanul Constantin Anastasiu, din ținutul Bacău, trimisul beizadelei Ion Cantemir și format din delegații celor 14 sate avea să dea mărturie asupra hotarului moldo-transilvan²⁷, așa cum au apucat de la moșii și strămoșii lor; astfel, acesta atingea vârfurile munților Goru, Lăcăuț, Buneul, Stogul, Hârtan, Mușat, până la izvorul râului Oituz. Principiul care a stat la baza trasării hotarului rezultă cât se poate de clar din mărturia colectivă a Sfatului: „*Hotarele...Vrancei cu hotarele Transilvaniei merg pe culmile munților și pe cumpăna apelor, apele care neîndoios curg spre Moldova arată pământ moldovenesc, cele care curg spre Transilvania arată pământul Transilvaniei*”²⁸ Și în final: „*Și câte plaiuri ar purcede spre Țara Moldovei să se facă locuri de stână și de pășune altor dobitoace, a lor să fie, a vrâncenilor.*”²⁹

La scurt timp însă, se știa că ardelenii râvneau la următorii munți, stăpâniți de vrânceni: Giurgiu, Mușa, Piatra Secului, Gorul și Murdanul.³⁰

În perioada 1751-1752, tulnicenii au alungat din muntele Paltin pe ardelenii din Ojdula, ce își aduseseră aici porcii la jir; același lucru au făcut și cu secuii care pescuiau în râul Putna.³¹

²⁵ S. Hârnea, *op.cit.*, p.16

²⁶ I. Ionașcu, *op.cit.*, p.80-81

²⁷ S. Hârnea, *op.cit.*, p.16

²⁸ I. Ionașcu, *op.cit.*, p.80-81

²⁹ S. Hârnea, *op.cit.*, p.16

³⁰ I. Ionașcu, *op.cit.*, p.81

³¹ *Ibidem*, p.84

Până în 1754, vrâncenii au recuperat de la intrușii unguri următorii munți: Lăcăuț și Goru, smulși de la conții Tholdi și Kuhn; Murdanul, de la conții din familia Mikeș; Corobert, de la familia nemeșilor Szilvasi.

Ca urmare, plăieșii secui au fost nevoiți să-și mute pichetele de frontieră în interiorul scaunelor secuiești. După cum aveau să afirme martori ardeleni ai vremii, în munți au avut loc ciocniri aprige, vrâncenii fiind ajutați de sovejeni;³² aceștia din urmă arendau pășunile din munții răzășești, având tot interesul ca să nu beneficieze maghiarii și secuii de ele... În fruntea moldovenilor se găseau atât vornicul Vrancei, cât și un trimis al Starostiei ținutului Putna.³³

Poate părea incredibil cum unii munți – precum Goru și Murdan, cărora li se adaugă Lăcăuțul – și-au „schimbat” de câteva ori stăpânul, doar în decurs de câțiva ani; astfel, la 1755, când vrâncenilor li s-au împărțit munții, cei trei mai sus amintiți nu mai sunt menționați, de unde rezultă că încăpuseră din nou pe mâna ungurilor³⁴ În perioada 1759-1760, pentru muntele Gorul au mai avut loc dispute, vrâncenii și bărsanii din Soveja având câștig de cauză.³⁵

Un document de la 1760 readuce în prim-plan problema disputei pentru muntele Buneul; în anul amintit, Ioan Timșanul și asociații săi – Busuioc, Dumitru și Nistor – proprietarii unei stâni „în muntele Buneul în Moldova” au vândut lână unor „negustori din Ungaria”, obligându-se să le transporte marfa până la Soveja. Asupra lor însă au deschis foc plăieșii unguri, „*temându-se să nu treacă granița pe ascuns, ca să nu mai plătească vama*”; în zelul lor, voit exagerat, slujbașii imperiali „*au trecut granița*”, în urmărirea vrâncenilor; din

³² Ibidem, p.85

³³ Ibidem, p.86

³⁴ A. V. Sava, Documente putnene. Vrancea. Irești - Câmpuri, vol.II, Tipografia Băncii Centrale Cooperative, Chișinău, 1931, doc. nr.26 / 23 august 1755, p.16-19

³⁵ I. Ionașcu, op.cit., p.87

fericire, niciunul dintre aceștia nu a fost rănit sau ucis, ciobanii pierzându-și doar marfa, atelajele și animalele.

Un alt caz semnalat de document este acela al răzeșului Gheorghe Bălan, care trece granița „*în Ungaria*”, pentru a vinde un cal la târgul „*de la Sabali*” (Zăbala?). Plăieșii unguri au reacționat cât se poate de nedrept și de brutal: „*I-au prins în târg și i-au luat ...33 zloți., ...banii pentru calul vândut, și pe deasupra 13 lei*”, confiscându-i astfel toți banii („*i-au luat cu forța punga sa*”).

Nemulțumindu-se cu atât, plăieșii unguri trec la alte fapte de „vitejie”: „*...au mers la stâna sa în muntele Buneului... năvălind în turmă ca să o distrugă*”; „*...păstorii înfricoșați au fugit...*” iar lupii au avut parte de un neașteptat festin, devorând 30 de oi.

Un alt cioban vrâncean, Ioan Pleșa, a trăit o experiență asemănătoare, împreună cu tovarășii săi: au fost bătuți zdravăn și jefuiți, pierzând opt oi.³⁶

La 17 august 1761, domnul **Grigore Callimachi (1761-1764; 1767-1769)** trimite o Notă informativă generalului-comandant de la Sibiu, cuprinzând dispozițiile luate în privința vrâncenilor, în vederea soluționării unui conflict de graniță;³⁷ în fapt, este vorba de niște transilvăneni „*foarte săraci*” care și-au adus 69 de oi cu mieii lor la pășunat în Vrancea; acestea au fost „*oprite*”, în fapt confiscate de răzeși. Vodă este ferm: „*...am poruncit să înapoieze cât mai degrabă*” animalele; stăpânii lor însă au fost de acord și cu „*oarecare despăgubire*” pe care să le-o plătească vrâncenii, dacă vor să și le păstreze.³⁸

Faptul – aparent banal – are meritul de a scoate la iveală dependența ardelenilor de pășunile vrâncenilor; cu toate că au riscat, trecând ilegal frontiera, ardelenii sunt dispuși să renunțe la oi, din

³⁶ **Ibidem**, doc. nr.VI, p.108

³⁷ **Ibidem**, doc. nr.VII, p.109

³⁸ **Ibidem**, p.110

moment ce nu le mai putea asigura hrana; practic, erau mai câștigați dacă le vindeau cu un preț mai mic, decât să le aibă în grijă.

În anii 1766 și 1767, recalcitranții vecini ai Vrancei trec la o adevărată ofensivă prădând atât mănăstirea Soveja și schitul Valea Neagră, precum și satele Năruja și Nerej.³⁹

La aceste evenimente face trimitere documentul din 4 iunie 1767, redactat la Focșani de starostele ținutului Putna, comisul Theodorache în vederea trimiterii sale lui Grigore Callimachi Vodă. Raportul face trimitere la ilegalitățile comise de secui în Vrancea, cu acordul tacit al grănicerilor maghiari:⁴⁰ în satul Vrancea nemeșii unguri au năvălit „...ziua mare cu mare îndrăzneală... și să le ia cu puterea chiar în fața lor caili și să-i ducă peste graniță...” Schitul Vrancei a pierdut 7 cabaline, nărujenii 5, iar nerejenii 3. Ungurii au fost urmăriți de vrânceni⁴¹ până la graniță; aici, infractorii au fost salvați de plăieșii unguri, care i-au lăsat să treacă nestingheriți⁴²; 19 zile mai târziu, domnul Grigore Callimachi avea să trimită o scrisoare comandantului din Sibiu, pentru a-l pune la curent cu ultimele isprăvi ale ungurilor în Vrancea.⁴³

Mărul discordiei îl constituise de astă dată muntele Lepșa, aflat „...în teritoriul Moldovei, la o distanță de două ore de la granițele noi ale Transilvaniei” și din care în decursul anului amintit au fost furate de către unguri 810 oi. Atât aceștia din urmă, cât și sovejenii arendaseră muntele pentru pășunatul oilor, între ei iscându-se „mereu ceartă”

Se pare că ungurii doreau să nu mai aibă concurență în zonă, din moment ce oierii ardeleni și plăieșii imperiali îi amenințaseră pe sovejeni cu rezistență hotărâtă și alungare din munte.

³⁹ *Ibidem*, p.96

⁴⁰ *Ibidem*, doc. nr.VIII, p.111

⁴¹ *Ibidem*, doc. nr.VIII, p.112

⁴² *Ibidem*, doc. nr.VIII, p.113

⁴³ *Ibidem*, doc. nr.IX, p.114

Din moment ce partea ungară nesocotea poziția satului Grozești, în al cărui hotar se afla muntele Lepșa și care l-a stăpânit în trecut „*fără nici o piedică*”, Vodă concluzionează că nemeșii violează proprietatea particulară în Vrancea. Practic, consideră domnul Moldovei, „...*transilvănenii vroesc în modul acesta să supună sub stăpânirea lor acest munte...*” Cerința sa este pe cât de fermă, pe atât de legitimă: „...*nimeni să nu tulbure pe moldovenii mei în nici un chip pentru stăpânirea mai sus zisului munte...*”⁴⁴ Convenția din 7 mai 1775, încheiată de Imperiul Habsburgic cu cel Otoman a fost urmată de încălcarea flagrantă a drepturilor statului moldav. Vrâncenii au pierdut porțiunea muntoasă cuprinsă între vârfurile Clăbuc și Giurgiu, pe de o parte și apele Putnei și Zăbalei, pe de altă parte. Cu alte cuvinte, hotarul s-a mutat de pe culmile Clăbuc și Giurgiu, la Putna și Zăbala.

În 1788, în timpul celui de-al doilea război ruso-austro-turc, austrieicii au ocupat temporar câtorva județe de munte ale Moldovei⁴⁵

O încercare de aplanare a litigiului de graniță s-a consemnat în anul 1792, când comisia mixtă întrunită la Fălticeni avea să stabilească hotarele convenționale între Moldova și Transilvania⁴⁶ Cu acest prilej, austriacul Hora von Oztellovitz întocmește o hartă amănunțită, pe care sunt înregistrate satele cu casele, locuitorii și animalele de tracțiune. Documentul face parte din primele hărți complete ale ținutului⁴⁷

În anul 1817, Obșteasca Adunare a Moldovei dă „*anaforaua... pentru feliul proprietății în țară din învechime*”, cu referire directă la hotarul dintre Vrancea și Transilvania: „*dar după toate dovezile arătate, care dovadă alta poate să fie mai mare decât hrisovul...ce s-au văzut la mâna vrâncenilor..., întărindu-le lor vecinica stăpânire până în obcina munților, de unde curg apele către Moldova, precum atuncea au dat*

⁴⁴ Ibidem, doc. nr.IX, p.115

⁴⁵ N. Șt. Mihăilescu, Șt. N. Mihăilescu, V. Macovei, **Valea Putnei. Cu privire specială asupra Vrancei**, Editura Științifică, București, 1970, p.98

⁴⁶ I. Ionescu, *op.cit.*, p.97

⁴⁷ N. Șt. Mihăilescu, Șt. N. Mihăilescu, V. Macovei, *op.cit.*, p.99

samă că și mai înainte den veac așa au ținut. Termenul de „obcină” avea sensul primar de limită între proprietățile a două sate situate în bazine hidrografice alăturate; este vorba de o limită naturală ce includea și componenta economică⁴⁸ După mai puțin de jumătate de secol, în 1832, cele două părți vor fi încheiat un Protocol, ca urmare a perpetuării stării conflictuale la hotar; acesta era însă total dezavantajos pentru Moldova, căci Vrancea pierdea circa 730 fâlcii de pădure...⁴⁹

La finele secolului al XIX-lea evenimentele aveau să se precipite. Vrancea suferă din nou pierderi teritoriale, pe care statul moldav nu poate decât să le constate.

Astfel, la 6 august 1883, subprefectul Plășii Vrancea îl informa pe prefectul județului Putna asupra situației survenite în munții Clăbuc și Piciorul Paltinului: *„În ziua de 28 iulie m-am prezentat... în muntele Clăbuc însoțit de Primarii satelor limitrofe și...de peste 40 locuitori cu cunoștință de împresurările din partea Austriei. Cercetările s-au început din acest munte,... gradat și însoțind comisiunea prin toți munții până în muntele Giurgiu, limita acestei plăși.”* Aceasta a găsit *„o ampiețare de la 400-500 fâlcii în munții Clăbuc și Piciorul Paltinului despuindu-se reintegrarea noastră în posesiune.”* Conform informației primite de subprefect de la generalul Lencovici, *„...semnele de hotare a rămas să se pue în urmă.”*

„Comisiunea” a primit *„tot concursul”* din partea răzeșilor; era însă firească atitudinea acestora, căci nu se mulțumeau doar cu promisiuni și încurajări; vrâncenii își doreau înapoi părțile din munți rășluite pe nedrept.⁵⁰

După cum rezultă din telegrama Ministerului Afacerilor Străine adresată prefectului județului Putna - datată 27 septembrie 1883, unul

⁴⁸ I. Conea, **Vrancea. Geografie istorică, toponimie și terminologie geografică**, Editura Academiei Române, București, 1993

⁴⁹ A. V.Sava, *op.cit.*, vol.I, p.XV

⁵⁰ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita ANVn), fond Prefectura jud. Putna, dosar nr.8/1883, f.14

din punctele de neînțelegere între membrii comisiei mixte a fost acela că „...la punctul de la obârșia râului...Paltinu”, „strejele regale” au așezat „pietre noi” și au ridicat o „strajă nouă” pe teren neocupat până la acea dată. Ordinul dat de minister este extrem de conciliant: „*Imediat... restabiliți statul quo al posesiunii din momentul în care*⁵¹ *a trecut pe acolo comisiunea*”.⁵²

Alertat de prefect, subprefectul de plasă Panaitescu avea să raporteze că nu știe nimic despre „dispozițiunile luate de către strejele regale pe terenul neocupat până acum”, adăugând că nici compania de dorobanți din zonă n-are cunoștință despre un asemenea incident.⁵³

Prefectura Putna avea să informeze în aceeași lună Ministerul de Interne cu privire la pichetul de graniță din Piciorul Paltinului; acesta a fost „înființat” după „aranjamentul” realizat de „Dlui colonel Cautili”⁵⁴ încă din 1881 și având în componență 3 soldați ai Companiei I Soveja.⁵⁵

La circa 108 m depărtare de acest pichet, în direcția vest, ungurii ridicaseră și ei un pichet, după trecerea comisiei mixte, care la început, este drept, nu avea pază.

În document se menționează că niciuna din părți nu a fixat „petre noi la hotare”; doar partea română a făcut „mici semne prin copaci... spre orientarea drumului la Pichetul Clăbucu, până unde fac strejuirea.”⁵⁶

Dintr-o Adresă din 7 noiembrie 1883, trimisă de prefect ministrului de Interne aflăm că pichetul de la Picioru Paltin a fost ars; subprefectul Plășii Vrancea considera că autorii incidentului erau soldații unguri⁵⁷

⁵¹ Ibidem, f.15

⁵² Ibidem, f.16

⁵³ Ibidem, f.19

⁵⁴ Ibidem, f.20

⁵⁵ Ibidem, f.22

⁵⁶ Ibidem, f.20

⁵⁷ Ibidem, f.27

La rândul-i, ministrul de Interne instruește Prefectura în vederea menținerii statu-quo-ului realizat de comisie, până la terminarea misiunii care i-a fost încredințată. Se insistă asupra faptului că locuitorii de o parte și de alta a graniței trebuie să știe că hotărârile definitive cu privire la traseul graniței urmau să fie luate de o altă comisie internațională și de guvernele țărilor implicate în litigiu și nu de comisia mixtă mai sus-amintită.⁵⁸

Un an mai târziu, la granița ardeleano-vrânceană reapar incidentele. În luna iunie a anului 1884, ministrul D. Sturdza trimitea o telegramă urgentă prefectului de Putna: „*La punctul Paltin despre Ungaria s-a ivit o neînțelegere, în urma căreia s-a sechestrat care și potasa...*” Cere lămuriri grabnice.⁵⁹ Se cere autorităților locale să fie eliberat „*supusul Austro-Ungar*” și să i se înapoieze „*carele și celelalte obiecte*” care i-au fost confiscate. Această măsură s-ar impune datorită provizoratului care caracteriza problema atât de delicată a stabilizării hotarului: „*Tote cestiunile de fruntarii fiind în suspensiune și statu-quo trebuind a fi menținut...*”⁶⁰

La 24 a aceleiași luni, subprefectul Vârgoliciu îl informa pe prefect că s-au făcut cercetări la „*...punctul numit Paltin...*”⁶¹ – care „*...cade în reionul companii V Soveja...*” – din care rezultă următoarele: „*...nu s-a ivit nici o neînțelegere sau sechestrare de care și potas*” Chestionând „*...soldații de la pichet și oamenii ce au afaceri prin pregiur*”, comandantul Companiei a V-a Soveja a ajuns la concluzia că aceștia „*...n-au nici o cunoștință*”

Subprefectul crede că este vorba despre o eroare de localizare: „*...o confuzie cu numirea punctului, căci la Paltin nu este punct de trecere, decât un pichet, numit Piciorul Paltin.*”⁶²

⁵⁸ Ibidem, f.29

⁵⁹ Ibidem, dosar nr.9/1884, f.1

⁶⁰ Ibidem, f.2

⁶¹ Ibidem, f.6

⁶² Ibidem, f.8

„Încă de la 21 curent”, intrusul a fost „pus în libertate... cu butoale cu cenușe și toate obiectele posedate...oprite la punctul Paltin” de către comandantul mai sus amintit, conform cu „...înțelegerea avută”⁶³

În anul 1887 s-a făcut o nouă hotărnicie a graniței transilvano-moldave, în baza celei din 1792. S-a dorit atunci a se stabili „definitiv și statornic linia de fruntarie...”; România a fost reprezentată de Mihail Pherekyde, iar Austria de Agenor, conte de Goluchowski.⁶⁴

Lucrările comisiei mixte aveau să se încheie în data de 25 noiembrie 1887, Protocolul semnat fiind publicat în „Monitorul Oficial” din 10 aprilie 1888. Iată care era configurația frontierei, în dreptul județului Putna: muntele Clăbucul – pâraul Lepșa – gura pâraului Harambercz – vârful muntelui Jahorosbercz – pâraul Paltin – vârful muntelui Sobercz – vârful Mesteacănul – râul Putna (mai precis, punctul de vărsare a-l pâraului Mărului în Putna) – izvorul acestui râu – porțiunea din dosul muntelui Harayopoldola – izvorul pâraului Zăbala – gura pâraului Gorul – izvorul acestui pârau, până la „șeaua” dintre muntele Giurgiu și muntele Dealul Negru.⁶⁵

La finele lunii august 1889, ministrul Afacerilor Străine cerea prefectului de Putna ca subprefecții Plășilor de Vrancea și „Zăbrăuțu” să trimită tabele cu răzeșii proprietari în munții Vrancei (pe partea română).

Analizând rezultatele activității Convenției de delimitare, numitul Minister concluziona că unele proprietăți particulare „au trecut sub suveranitatea țării noastre”, în timp ce altele - și de stat chiar -, „se află acum dincolo de frontieră”. Meritul „convențiunei” de delimitare ar consta însă în faptul că, cel puțin teoretic „a asigurat pe deplin...folosința acestor terenuri proprietarilor cărora la aparțin”,

⁶³ Ibidem, f.9

⁶⁴ I. C. Băcilă, **Hotarul de apus al Moldovei**, în „Buletinul Societății Române de Geografie”, tom XLI, (1922), București, 1923, p.66

⁶⁵ ANVn, fond Prefectura jud.Putna, dosar nr.208/1909, f.15-16

indiferent de „naționalitate”; erau astfel recunoscute drepturile de proprietate existente „în momentul încheierii Convențiunei” Este drept însă că aceeași „Comisiune” a constatat că aceste drepturi nu erau respectate nici cu forța, întâlnind „obstacole de tot felul”; se făcea trimitere directă la toate acele „incidente...neîncetate”, cărora trebuia să li se „pună capăt”

Ministerul recunoștea că această frontieră nu trebuia să pună sub semnul întrebării suveranitatea țării; cu alte cuvinte, proprietățile supușilor fiecărei țări trebuiau să se situeze „dincoace” de graniță și nu „dincolo” de ea. S-ar fi putut ajunge la acest fericit deznodământ prin „...vânzări reciproce ce ar putea interveni prin bună înțelegere”, fiind, vorba de „...transacțiuni cari nu ar putea fi decât în interesul comun al unora și al altora”

În cadrul unei întrevederi care avusese loc, se pare, în același an, la București, între miniștrii român și austro-ungar, acesta din urmă declarase că guvernul său dorea să întocmească o listă a proprietarilor din zona de graniță; Ministerul consideră că și partea română trebuia să facă același lucru – atât pentru reciprocitate, cât și pentru control și pentru a se putea analiza situația „acelor pământuri cari s-au trunchiat prin Convențiunea de delimitare” În principiu, se impunea realizarea a 2 liste (întocmirea): una cu proprietarii vrânceni în Austro-Ungaria și una cu proprietari austro-ungari în Vrancea.⁶⁶

Subprefectul Plasei Zăbrăuți comunica prefectului la data de 30 septembrie 1889 că situația proprietăților trecute din Austro-Ungaria în România, în zona Soveja⁶⁷ era următoarea: pădure – 40 fâlci, iar „poiană” – 6 fâlci și 8 prăjini. Atât pădurile, cât și poienile se situau „...pe linia frontierei di la Clăbucu până în apa Lepși.”⁶⁸ Pentru aceeași zonă, se menționează că nu există proprietăți ale românilor

⁶⁶ Ibidem, dosar 32/1889, f.1

⁶⁷ Ibidem, f.3

⁶⁸ Ibidem, f.4

trecute în Austro-Ungaria⁶⁹ Așadar, pădurile sovejenilor rămăseseră în întregime în stăpânirea vechilor lor proprietari.

Și totuși, în iarna 1896 - 1897, nemulțumirile – existente în stare latentă până atunci – re izbucnesc; protagoniștii litigiului erau tulnicenii și sovejenii, pe de o parte – și comuna Bereczk, pe de alta, pentru unele „*terenuri pe pârâul Lepșa, aflate în proprietatea vrâncenilor*”⁷⁰

Conform unei mărturii date prefectului de Putna de către tulniceni în anul 1901, înainte de 1898 ei se aflau în conflict cu ungurii, pentru pădure; în anul menționat, în zonă a fost efectuată o anchetă de către o comisie locală, formată din prefectul Slăvescu, colonelul Grozea, lt. col. Haret și D. Melinteanu, inginerul județului Putna. În ciuda „*stăruințelor*” acestora, „*...tot ni s-a cotropit ca 700 ha pământ cu pădure ce le aveau dincolo de frontieră...*”; atunci se stabilise ca tulnicenii să stăpânească „*...numai din frontieră încoace.*”⁷¹ Așadar, ei susțin că rectificarea de graniță realizată în prag de secol XX a fost profund arbitrară și deci absolut injustă pentru partea română.

La începutul lunii februarie a anului 1900, prefectul de Putna primea o înștiințare din partea Direcțiunii Afacerilor Politice și Contenciosului din cadrul Ministerului Afacerilor Străine, referitoare la certificatele de liberă trecere a frontierei României cu Austro-Ungaria. Conform articolului XI al **Convențiunei de delimitare**, acestea se cereau traduse în limbile celor două state. Deoarece în ultimul timp partea austro-ungară nu mai solicitase acest lucru, exemplul avea să fie urmat de cea română. Eventualele reduceri de care ar fi avut nevoie statul român urmau să fie realizate fie la Prefectura Putna, fie la Minister la București.⁷²

Dintr-o Adresă trimisă de ministrul Domeniilor, la 10 februarie 1900, prefectului de Putna, aflăm care erau pădurile retrocedate

⁶⁹ Ibidem, f.3

⁷⁰ ANVn, fond Prefectura jud. Putna, dosar nr.40/1900, f.5

⁷¹ Ibidem, dosar nr.58/1901, f.11

⁷² Ibidem, dosar nr.40/1900, f.1

României, pe raza județului Putna și supuse regimului silvic al acestui stat, conform hotărârilor luate de „Convențiunea” de delimitarea frontierei încă din 1887; primele două aveau ca proprietar comuna Bereczk. Una dintre păduri se întindea pe 104 ha, în muntele Clăbucelu, în sectorul aflat „*deasupra Cașinului*”, între stâlpii 109-112. Cealaltă pădure se întindea pe 71 ha, în același munte, „*deasupra Lepșii*”, între stâlpii 113-114. A treia pădure aparținea comunelor Vajda Oșdola și Bereczk; era situată în munții Toberez și Piciorul Paltinului, între stâlpii 115-119 și număra 680 ha. Ultimele două păduri menționate în document aparțineau lui L.Gyorfos; prima dintre ele era situată în muntele Fața Arișoaiei (stâlpul 121) și număra 472 de ha în suprafață; cea de a doua situată în munții Gorul și Negru, între stâlpii 123-125, avea o suprafață de 75 ha.⁷³ Așadar, două comune ardelenice și un proprietar individual dețineau 1412 ha în cinci munți ai răzeșilor vrânceni, la care se adăuga și muntele Tobercz. Această stare de lucruri va da mult de furcă atât comisiunii de delimitare, cât și comunelor din zona frontierei.

În această perioadă continuă conflictul existent între „*moșia statului*” Soveja și tulniceni, proprietarii unor terenuri în zona pâraului Lepșa, pe de o parte și comuna Bereczk, pe de alta.

După cum reiese din Adresa trimisă prefectului la 18 februarie 1900 de către Ministerul Afacerilor Străine, Direcțiunea Afacerilor Politice și Contenciosului a avut o întrevedere cu înalți funcționari de la Legația Austro-Ungariei. S-au luat cu acest prilej o serie de decizii referitoare la conflictul mai sus-amintit. Plecându-se de la faptul că pădurea aflată între stâlpii 115 și 117, „*între noua și vechea frontieră*” era stăpânită de comunele Bereczk și Vajda Osdola, în cazul în care tulnicenii aveau drept de proprietate asupra acestei zone, ei puteau intenta acestor comune „*acțiune de revendicare*” la Tribunalul Putna; și aceasta conform legislației române în vigoare. Tulnicenii puteau cere

⁷³ Ibidem, f.2

sechestrul judiciar asupra terenului, pentru a fi împiedicată exploatarea. Se precizase, totodată, faptul că aceiași tulniceni pot exploata în continuare porțiunea de teren dintre pâraul Lepșa și vechea linie de frontieră, unde de altfel ei aveau un fierăstrău. Subprefectul și inginerul județului Putna aveau misiunea de a-i lămuri pe răzeși în legătură cu această stare de lucruri.⁷⁴

Nu peste mult timp, subprefectul Plășii Vrancea îl informa pe prefect în legătură cu trecerea frontierei de către unguri care au furat lemn de brad din pădurea obștii Tulnici, producând importante pagube.⁷⁵

La începutul lunii martie, prefectul este informat de către același Minister al Domeniilor asupra conflictului izbucnit în luna precedentă, în pădurile sovejene, în baza datelor oferite de Ministerul Afacerilor Străine. Aici, între stâlpii 113-114 de frontieră (fixați la 1896-1897) s-au efectuat tăieri „*de către un concesionar al comunei..Bereczk*”; se menționează că „*în parte*”, tăierea s-a făcut... pe teritoriul retrocedat României în acel punct, în urma Convențiunii de delimitare, iar în rest - „*pe teritoriul ce-a fost totdeauna român*”, aflat „*dincoace de vechea frontieră*” Șeful Ocolului Silvic Soveja se afla așadar în fața delictului silvic ce reclama de urgență apelarea la justiție.

Este drept că pădurea dintre vechea și noua frontieră, aflată pe teritoriul retrocedat României (între stâlpii de frontieră 113 și 119) aparținea comunei Bereczk, după cum rezultă și din articolul X al Convențiunii semnată de către cele două părți la 1888. Tot atât de adevărat este însă că aceasta trebuia să se supună legilor silvice ale Statului român; de altfel, statutul ei era publicat în Monitorul Oficial. Iar forurile noastre competente, hotărâseră să se „...*oprească ori-ce tăiere care s-ar face*” în această pădure, până la primirea contractului de exploatare.⁷⁶

⁷⁴ Ibidem, f.5

⁷⁵ Ibidem, dosar nr.57/1900, f.39

⁷⁶ Ibidem, dosar nr.40/1900, f.9

Cu toate acestea, viața își continua atât de firescul și ancestralul ei curs; în aceeași lună, viceconsulul austro-ungar cerea prefectului să aprobe vizarea câtorva certificate de trecere a frontierei, necesare unor păstori aflați în slujba unui covăsnean.⁷⁷

Cele două state doreau însă o rectificare de frontieră; tocmai de aceea, ministrul de Interne îl informa pe prefectul de Putna la 1 aprilie 1900 cu privire la faptul că „În vara anului curent urmează... să se efectueze a doua revisuire...” a acesteia.⁷⁸

La începutul lunii iunie, primarul din Bârsești semnală subprefectului Plășii Vrancea exploatarea ilegală a pădurii dintre stâlpii de frontieră 123 și 125, de care se făcea vinovată Societatea forestieră S.A.R.I.F.; proprietarul pădurii L.Gyarfos își avea reședința în Austro-Ungaria.⁷⁹

În aceeași lună, se stabilise ca delegația română care va participa la revizuirea frontierei româno-ungare - inclusiv de-a lungul Plășilor Vrancea (cuprinsă între stâlpii 118-123) și Zăbrăuț (între stâlpii 115-118)⁸⁰ – să fie condusă de „domnul Radu Rosetti, comisarul regal pentru revizuirea” acesteia.⁸¹

Un document din 23 iunie 1900 publică un „certificat pentru comunicarea la marginea frontariei”, redactat în termenii articolului XI al Convențiunii de delimitare de la 1888: proprietarul „...este îndreptățit...a trece oricând dintr-o parte în cealaltă a proprietății sale despărțită de frontieră”, cu atelajele, uneltele și forța de muncă necesare, „...fără a ține seamă de deosebirea de suveranitate” Acesta își putea transporta recolta de pe pământul său, fără a plăti vreo taxă.⁸²

⁷⁷ Ibidem, f.11

⁷⁸ Ibidem, f.13

⁷⁹ Ibidem, f.21

⁸⁰ Ibidem, f.27

⁸¹ Ibidem, f.30

⁸² Ibidem, f.23

În luna septembrie, ungurii încalcă din nou reglementările în vigoare; Corpul 3 Armată trimite prefectului o Adresă din care rezultă că aceștia au distrus dincoace de Carpați nu mai puțin de 6 pichete „*de vară*”: la Nereju (în punctul Giurgiu), Herăstrău (în muntele Lăcăuț), Soveja (în punctul Clăbuc) și Tulnici (în punctele Tabla, Piatra Scrisă și Paltin).⁸³ Comunele Toberez și Vejda din „*plasa și județul Haramzek*” s-au înstăpânit în zona denumită Piciorul Paltinului, până atunci pendinte de comuna Tulnici.

În paralel, obștea Brețcu, din aceeași unitate administrativă avea să se înstăpânească în muntele Fața Arișoaiei (472 ha), până la acea dată „*pendinte tot de Tulnici*”⁸⁴. Iată ce comunica subprefectul Plășii Vrancea prefectului de Putna, în data de 20 septembrie 1900: „...*linia de frontieră este călcată de unguri, cari fac mari stricăciuni în pădurea obștiei Tulnici, prin furturi de brazi din care fac doage...*”

Vinovați de această stare de lucruri ar fi și soldații români, care nu „*inspectează*” zona aproape deloc; ei sunt numai de formă, căci „...*pornind spre frontieră în inspecție, după 2, 3 ore se întorc la pichet...*”, raportând „*că n-au putut ajunge la destinație*”, motivând lungimea și particularitățile traseului – 35 km și teren „*foarte accidentat*”⁸⁵. Comandantul Regimentului 10 Putna avea să recunoască faptul că cele 6 pichete erau „*părăsite*” pe timp de iarnă, neputându-se așadar asigura o pază „*în permanentă*”. El cere prefectului să-i oblige pe vrânceni să reclădească pichetele...⁸⁶

La finele lunii noiembrie, răzeșii din localitățile afectate – Nereju și Tulnici erau pe punctul de a procura lemnul necesar construirii pichetelor „*de vară*” distruse.⁸⁷

⁸³ Ibidem, f.44

⁸⁴ Ibidem, f.46

⁸⁵ Ibidem, f.39

⁸⁶ Ibidem, f.44

⁸⁷ Ibidem, dosar nr.57/1900, f.51

În opinia Ministerului Lucrărilor Publice, „...*delimitarea părților de teren proprietatea locuitorilor din Tulnici situate la frontiera Statului Austro-Ungar*” aducea în discuție două zone; prima dintre ele era cuprinsă între vechea și noua frontieră (188 ha, între stâlpii 114-116); cea de a doua – cu vechiul fierăstrău – era cuprinsă între noua frontieră, pârâul Lepșa și Pârâul Strâmba (779 ha, între stâlpii 115-117). Conform aceleiași Minister, tulnicenii se vor înstăpâni „...*de la noua frontieră spre interior Țărei*”; aveau însă tot dreptul să revendice de la brețcani cele 188 ha aflate între frontiera veche și cea nouă.⁸⁸

Tot acum, Ministerul Domeniilor era în posesia unor date amănunțite referitoare la pădurile deținute de statul vecin dincoace de Carpați, în dreptul județului Putna. Prima dintre ele era în muntele Clăbucul; se întindea pe 71 ha și aparținea lui Bajka Baraba, din comuna Popoltz (plasa și județul Haromzek). Iată și vecinii acesteia: la nord-est, golul muntelui Clăbuc, pădurea fiind despărțită de noua linie de frontieră; la sud-est, pădurea statului - Soveja, „*separată prin vechea linie a frontierei*”; la vest – pârâul Lepșa. Cea de a doua – Toberez și Piciorul Paltinului, stăpânită de obștile din Toberez și Vejda avea ca vecini, la nord, est și vest celelalte păduri ale acelorași proprietari, iar la sud, pădurea tulnicenilor, Macradeu. Cea de a treia – Fața Arișoaiei – a brețcanilor, avea la sud, ca vecin, aceeași pădure a tulnicenilor, în rest ea reprezenta o continuare a proprietăților brețcanilor.⁸⁹

În lunile ianuarie-februarie ale anului următor, comisia mixtă începuse deja delimitarea frontierei în dreptul județului Putna. Faptul este dovedit de reclamația răzeșilor din Tulnici adresată prefectului; motivând că cei peste 50 de cai ai „*comisiunii mixte*” i-au păscut „*trei fâlcii iarbă cosire*” chiar în timpul revizuirii liniei de frontieră, acesta cerea despăgubire suma de 100 de lei. „*Incidentul*” avusese loc „*la Tabla numită Mesteacăn*”⁹⁰

⁸⁸ Ibidem, dosar nr.40/1900, f.41

⁸⁹ Ibidem, f.46

⁹⁰ Ibidem, dosar nr.31/1901, f.2-3

Prin grija comandantului Regimentului 10 Putna și a comandantului Companiei 12 Onesci⁹¹, tot în acest an, avea să se ridice pichetul din punctul Clăbuc, cu lemn din pădurea statului Soveja.⁹²

Pendulările de o parte și de alta a frontierei continuă nestingherite, în ciuda activității „comisiunei mixte”; în lunile martie și mai, viceconsulul austro-ungar solicita prefectului N. Săveanu vizarea unor certificate „*pentru comunicarea la marginea frontierei*”, necesare celor 10 păstori și proprietarilor rurali în slujba cărora se aflau, toți fiind covășneni⁹³, același lucru va fi solicitat în luna iulie pentru silvicultorul Zvido Mihai, silvicultor la Zagon⁹⁴

În același an - 1901 - avea să reizbucnească neînțelegerile dintre tulniceni și brețcani, legate de stăpânirea pădurii Picioru Paltinului.⁹⁵ Era deci firească atenția acordată comisiei acestei zone, după cum rezultă din adresa înaintată prefectului Pastia de către primarul tulnicenilor, Chiriazide: „...în muntele nostru numit Picior Paltinului lângă frontieră ce ne hotărâm cu locuitorii comunei Brețcu din Ungaria” în mai multe rânduri a venit „câte o comisiune de 4 sau 5 oameni care ne măsoară o porțiune de pământ a noastră” Aici, tulnicenii aveau trei fierăstraie, unul fiindu-le incendiat de brețcani cu un an în urmă, aceștia „...de multe ne amenința oamenii noștri” aflați la pășunat cu vitele sau tăind lemne la fierăstrău, „...spuindu-le ca să-și ea tot ce au pe acel pământ, căci altfel vor fi luați și aduși în Ungaria” La finele lunii noiembrie, o comisie austro-ungară făcuse măsurători în aceeași zonă, „...spuind la oameni care se găseau la fierăstrău ca să încarce și să plece de acolo.” Primarul cerea lichidarea conflictului de

⁹¹ Ibidem, f.6 - 7

⁹² Ibidem, f.1

⁹³ Ibidem, f.8 - 9

⁹⁴ Ibidem, f.10

⁹⁵ Ibidem, dosar nr.58 / 1901, f.11

către organisme abilitate, pentru a se preveni posibilele ciocniri între tulniceni și brețcani⁹⁶.

La rândul-i, statul român a trimis la fața locului o comisie de anchetă, formată din prefectul Slăvescu, colonelul Grozea, lt. col. Haret și inginerul Melinteanu. Aceștia vor constata cu amărăciune și consternare că ungurii nu s-au oprit deloc la amenințări: „...*tot ni s-a cotropit ca 700 ha pământ cu pădure ce le aveau dincolo de frontieră și care s-a stabilit*”⁹⁷.

În luna decembrie, un alt focar de conflict era semnalizat în muntele Veghiului lui Bucur, revendicat de unguri în dauna proprietarilor lor de drept, răzeșilor din „Herestreu”. Astfel, „...*o bandă de unguri venind...*” în acest munte, „...*unde niște locuitori din comuna Mera... lucrau dogărie ar fi năvălit asupra lor ar fi dat foc la colibe și materialul lucrat pe unii români i-au sechestrat într-o colibă cu gardă armată...*”

Primarul nerejean Pavel Macovei – autorul Adresei din care s-a citat mai sus, destinată prefectului – a fost alertat de unul din dogarii care au scăpat prin fugă; ca urmare, primarul a „...*dispusat trimiterea la localitate a unei gărzi sub conducerea unui consilier*” care „*a adus la primărie...13 indivizi unguri...*” Pavel Macovei cerea noi instrucțiuni, considerând însă că Parchetul ar trebui înștiințat.⁹⁸

La rândul său, șeful de post din Nereju îi raportase comandantului Regimentului 10 Putna, col. Cotescu, faptul că ungurii au „...*amenințat cu armele soldații*” trimiși de primarul Macovei „...*spre a-i aresta pe tâlhari*” La 29 ale aceleiași luni, prefectul îl informa pe colonel că „...*Parchetul a fost sesizat de fapt*”⁹⁹ Datorită faptului că alte informații referitoare la acest caz nu există, nu se poate ști cum s-a ajuns la soluționarea lui.

⁹⁶ Ibidem, dosar nr.31/1901, f.11

⁹⁷ Ibidem, dosar nr.58/1901, f.11

⁹⁸ Ibidem, dosar nr.1/1900, f.12

⁹⁹ Ibidem, f.13

La finele lunii mai a anului 1903, frații Mănăilă din satul Găuri, proprietarii unui fierăstrău pe malul drept al Putnei, pe frontiera ungară, se plâneau prefectului județului Putna că activitatea le este grav diminuată, datorită multor „...*încercări și supărări cu tăiere de pădure*” ai căror autori sunt ungurii, mulți la număr și înarmați.¹⁰⁰

„Bilanțul” tuturor acestor acțiuni ale ungurilor este consemnat în ziarul **Universul**, în numărul său din 27 mai 1913: 500 km², până în 1910, pierduți de statul român.¹⁰¹

Un alt moment important în evoluția evenimentelor petrecute la „fruntaria” moldavo-transilvană avea să fie consemnat în anul 1910.

În acest an avea să se realizeze cea de „*A treia revizuire vecinală a frontierei noastre cu Austro-Ungaria*”, în conformitate cu „...*art.al 7-lea al convențiunei de delimitare din 25 Noembrie 1887 / 7 Decembrie 1887*”, Aceasta „*va începe pe fruntaria despre Ungaria*” la 19 mai / 1 iunie 1910.

Aceste informații au fost trimise de prefectul I.Panaitescu primarului din Văsui, în luna mai a aceluiași an. Din aceeași Adresă, acesta mai afla că lucrările de revizuire ale comisiei române vor fi coordonate de Radu Rosetti „...*Directorul lucrărilor speciale din Ministeriul lucrărilor streine în calitate de Comisar Regal*” Se vor forma – se afirmă în document - trei subcomisii care vor trece „...*mai întâi la restabilirea și repararea semnelor de fruntară și deteriorate*”, cât despre revizuirea propriu-zisă, aceasta urma să înceapă abia în luna august.

Ca și Prefectura județului Putna și primăriile comunelor din zona de graniță urmau să fie anunțate în timp util „...*despre sosirea...în marginea județului*” a celor trei subcomisii. Acestea aveau însă nevoie de primarii, ajutorii de primari din comunele limitrofe, precum și de

¹⁰⁰ Ibidem, dosar nr.18/1903, f.43

¹⁰¹ I. C. Băcilă, *op.cit.*, p.67

orice persoană care va putea „...*da concursul și informațiunile*” de care subcomisiile de revizuire „*vor avea nevoie*”¹⁰²

La începutul lunii următoare, administratorul Plășii Vrancea retransmitea primarului comunei Văsui instrucțiunile primite de la prefect: „...*în cursul lunii Mai a.c. urmează a se începe revizuirea decimată a frontierei noastre dinspre Austro-Ungaria...*” Ministerul Afacerilor Străine avea să primească „...*50 ordine deschise spre a fi demise personalului ungar desemnat spre a participa la lucrările de delimitare...*” De asemenea, polițiile din punctele de frontieră aveau ordin să permită trecerea graniței „...*celor ce vor prezenta vre unul din ordinele deschise ce au emis*”¹⁰³

În timpul primei conflagrații mondiale, politica aceasta a respectării proprietăților, indiferent de situarea acestora față de graniță și indiferent de naționalitatea proprietarului, s-a dovedit a fi extrem de păguboasă și riscantă pentru statul român. Faptul este dovedit de activitatea Societății forestiere „Tișița” în perioada 1914 - 1919 și de consecințele exploatării de către aceasta a pădurilor vrâncene – un excelent paravan pentru operațiuni de spionaj, întreprinse de conducătorii maghiari ai acesteia.

În opinia deputatului de Putna I. P. Rădulescu, „...*toți vechii funcționari*” ai Societății „Tișița” – nu doar unguri „...*serviseră în armata inamică...*”; ei contribuiseră să conducă armatele inamice pe potecile din Vrancea. Ca o ironie a soartei, în vara anului 1920, deși această Societate era pusă sub sechestru de către Ministerul de Justiție, toate aceste persoane erau reangajate în vechile funcții...¹⁰⁴ Însuși Laszlo, directorul Societății, căpitan în armata austriacă, făcând „*cumpărătura pădurilor din munții noștri*”, ajuta viitorul inamic să

¹⁰² ANVn, fond Primăria comunei Văsui (Vrâncioaia), dosar nr.10/1910, f.18

¹⁰³ Ibidem, f.19

¹⁰⁴ I. P. Rădulescu – Putna, **Discurs asupra Societății „Tișița” în Adunarea Deputaților în zilele de 30 și 31 martie 1921**, Imprimeria Statului, București, 1921, p.3

„...cunoască potecile din pădurile munților noștri, ca în ori și ce moment să ne aibă la îndemână sub supravegherea lor”¹⁰⁵

În 1919, avea să se descopere un act în baza căruia numitul Laszlo, care avea și cetățenia română, fusese trimis în judecată la Curtea Martială, alcătuindu-se cu acest prilej dosarul cu nr.1830 / 1919. Din document rezulta că Laszlo primea mulțumiri din partea șefului Statului Major austriac pentru serviciile pe care acesta le-a adus armatei austriece, prin furnizarea de hărți și planuri. Dar iată și textul documentului deținut de I. P. Rădulescu-Putna: *„Ministerul imperial și regal de război, 18 ianuarie 1917, către „Tișița”, societate anonimă, Viena. Ministerul de război restituindu-vă desaturile și hărțile împrumutate altă dată, are onoare a vă exprima recunoștința cea mai desăvârșită pentru împrumutarea lor, cât și în același timp pentru prețioasele informațiuni date”*.¹⁰⁶ O dovadă mai clară asupra activității de spionaj a lui Laszlo nu putea să existe; în schimb, astăzi, sunt serioase dubii asupra autenticității actului citat de amintitul deputat.

La rândul său, deputatul Aureliu Millea avea să afirme că ar exista unele dovezi referitoare la activitatea lui Laszlo în cadrul „căpităniei informațiunilor de spionaj contra României în Transilvania” și la colaborarea acestuia cu maiorul Wilde, din cadrul Statului Major austriac, în cadrul secțiunii a V-a din Ministerul de Război vienez.¹⁰⁷ Mai mult, atunci când armata austriacă invadea Vrancea, Laszlo era în fruntea ei, spre uluirea vrâncenilor.¹⁰⁸

Una din consecințele Păcii de la Buftea – București (7 mai 1918) a fost luarea deciziei de ocupare de către Ungaria a întregului lanț al munților moldavi;¹⁰⁹ întreaga zonă de exploatare a Societății „Tișița”

¹⁰⁵ Ibidem, p.59

¹⁰⁶ Ibidem, p.60

¹⁰⁷ Ibidem, p.61

¹⁰⁸ Ibidem, p.59

¹⁰⁹ I. C. Băcilă, op.cit., p.67

urma să cadă „...în întregime în Ungaria”¹¹⁰ Ungurii ar fi dorit ca de pe harta României să dispară mari zone din județele Gorj, Putna, Suceava și Bacău. În Putna se aflau pădurile Societății „Țișța”, care se continuau, către nord, cu cele care urmau a fi anexate până la Cozia, învecinându-se cu cele ale lui Mikes din Transilvania; în Gorj se aflau pădurile lui Grodel, iar în Suceava cele ale lui Eichler¹¹¹ S-ar fi realizat așadar un hotar inexpugnabil pentru statul vecin, Carpații fiind o adevărată fortăreață naturală.

Din fericire, proiectul acesta – dezastruos pentru România – nu a mai apucat să fie pus în aplicare; căci peste numai 5 luni de la funesta Pace de la Bufta, armata română trecea Carpații pentru eliberarea românilor transilvăneni.¹¹² Odată cu finele primei conflagrații mondiale și după Unirea Transilvaniei cu România, cumpăna apelor avea să redevină criteriul stabilirii hotarului transilvano - moldovean, o simplă linie de demarcație între județe.¹¹³

Cert este însă că ungurii nu au ținut cont de noile reglementări, chiar și după apartenența lor la statul român; până în 1937, ungurii îi deposedaseră pe vrânceni de peste 1000 ha. În același an, răzeșii tulniceni se aflau în proces cu obștea Ojdula din județul Trei Scaune.¹¹⁴

Având în vedere această stare de lucruri și ținând cont de vremurile tulburi care se anunțau, Ministerul Apărării Naționale¹¹⁵, Consiliul de Miniștri și prefecturile județelor de pe linia Carpaților¹¹⁶ au

¹¹⁰ I. P. Rădulescu-Putna, *op.cit.*, p.60

¹¹¹ *Ibidem*, p.62

¹¹² I. C. Băcilă, *op.cit.*, p.67

¹¹³ V. Paragină, *Contribuții vrâncene la cultura națională*, Editura Porto-Franco, Galați, 1995, p.8

¹¹⁴ S. C. Georgescu, *Problema silvică a Vrancei*, în „Milcovia. Revistă regională de studii, vol.VIII, Focșani, 1937, p.8

¹¹⁵ ANVn, fond Prefectura jud. Putna, dosar nr.135/1938, f.1

¹¹⁶ *Ibidem*, f.156

purces la strângerea de fonduri „*pentru fortificarea granițelor Țării*”¹¹⁷; inițiativa aparținuse primului-ministru Gheorghe Tătărescu.¹¹⁸ În cazul județului Putna, au contribuit financiar toate satele vrâncene¹¹⁹, celelalte comune, precum și cea mai mare parte a „*autorităților*” și instituțiilor din această unitate administrativă¹²⁰. În ianuarie 1938, Administrația financiară Putna trimisese Casei de Depuneri din Capitală suma de 40.541 lei, vărsați în amintitul fond¹²¹, iar în decembrie același an, 91599 lei¹²². Mărturia din 1967 a păuleșteanului Vasile Lăcătuș, pe atunci în vârstă de 82 de ani, referitoare la pichetul de graniță din punctul Piciorul Cozii vorbește de la sine despre importanța unui asemenea punct de control; acesta amintește de un bătrân care ar fi fost la „*biket sau benchet*” pe Piciorul Cozii, unde „*iera o casă, de era pază-n gura hățășului; și era controlul când treceau de dincolo vitele, oile, vitele mari, cârdurile de oi. Aici era; pe plaiul Cozi: era controlu de numărât. Uncheșul acela fusese-n pază acolo: era soldat, făcea armată.*”¹²³ Deși se insistă asupra rolului pastoral al pichetului, importanța sa militară nu poate fi neglijată, paza fiind asigurată de militari în termen. Odată cu nedreptul Dictat de la Viena din 1939, Carpații despart din nou România de Ungaria.

În 1943 reizbucnesc incidentele maghiaro-vrâncene; în luna august, Legiunea de jandarmi Putna trimitea prefectului un Raport telefonic din care aflăm că „*...în ziua de 10 August..., grenicerii maghiari au trecut frontiera*” în Vrancea, în punctul Arișoaia, furând 9 vite din muntele Lăcăuș al obștii Negrileşti, din raza comunei

¹¹⁷ Ibidem, f.1

¹¹⁸ Ibidem, f.11

¹¹⁹ Ibidem, f.5-6

¹²⁰ Ibidem, f.2

¹²¹ Ibidem, f.1

¹²² Ibidem, f.156

¹²³ I. Diaconu, **Ținutul Vrancei. Etnografie – Folclor – Dialectologie. Miorița**, vol.III, Editura Minerva, București, 1989, p.318

Herăstrău. Stăpânul lor, „...*Ion M.Lazăr din ...Negriștești, în ziua de 17 august..., trecând frontiera în Ungaria, pentru a-și găsi vitele, a fost somat de grenicerii unguri și împușcat probabil mortal*” Cert este că după două zile, numitul Lazăr nu se întorsese acasă. Numitul Ioan Rusu din aceeași comună afirmase că auzise 4 focuri de armă trase de grănicerii maghiari, iar pe victimă „*văitându-se*” „*Verificările*” și „*cercetările preliminare*”¹²⁴ ale Regimentului de Grăniceri Bacău¹²⁵ și Legiunii de Jandarmi Putna¹²⁶ aveau să dea roade; în data de 25 august, pretorul Plășii Vidra îi comunica prin telefon prefectului că ciobanul Ion Maxim Lazăr a fost ascuns de către asasinii săi în punctul „Vârful Lăcăușului”, cadavrul fiind descoperit în ziua de 23. Urma să-și spună ultimul cuvânt comisia mixtă, după cercetarea acestui caz. Din păcate documentația disponibilă se oprește aici, nepunându-se offer informații referitoare la acest tragic incident.¹²⁷

Așadar, în vremurile trecute, anumite zone din munții Vrancei au fost cotoșite de nemeșii unguri și obștile secuiești. În ciuda stabilirii juste și precise a hotarului, în ciuda eforturilor făcute de comisiile ambelor părți, spiritul belicos și lăcomia maghiaro-secuiască au făcut ca soluționarea conflictului de graniță să întârzie, lăsând loc violenței și jafului; sângele vrâncenilor și sovejenilor s-a dovedit însă a nu fi deloc mai prejos decât acela al urmașilor lui Attila... Căci, dacă statul feudal moldav – și, mai târziu, cel modern român – și-a păstrat granițele intacte și prestigiul neprejudiciat, acest lucru s-a datorat și vrâncenilor; aceștia au făcut dovada mândriei lor de oameni liberi și stăpâni ai pământului străbun, prin dârzenia cu care au luptat pentru a nu pierde nici o fărâma din moștenirea multiseculară.

¹²⁴ ANVn, fond Prefectura jud. Putna, dosar nr.168/1943, f.191

¹²⁵ Ibidem, f.193

¹²⁶ Ibidem, f.191

¹²⁷ Ibidem, f.190